

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2024 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Małgorzata Radomska-Stęplewska

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2024 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) S A z siedzibą w W.

przeciwko R. W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 9 marca 2023 roku

sygn. akt IX C 1113/22

oddala apelację.

Małgorzata Radomska-Stęplewska

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem zaocznym z 9 marca 2023 r. Sąd Rejonowy Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w sprawie z powództwa (...) S.A. z siedzibą w W. przeciwko R. W. o zapłatę:

I. umorzył postępowanie co do kwoty 100 zł,

II. oddalił powództwo w pozostałej części,

III. kosztami procesu obciążył powoda.

Z powyższym rozstrzygnięciem w części oddalającej powództwo i w zakresie kosztów postępowania nie zgodził się powód, wnosząc apelację, zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie:

1. art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe w zw. z art. 48 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe i art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, iż ciężar dowodu w niniejszej sprawie spoczywał na stronie powodowej w sytuacji, gdy powództwo zostało oparte na podstawie weksła in blanco, a tym samym sprawa niniejsza nosiła charakter sprawy wekslowej powodując, iż obowiązek udowodnienia wad wypełnionego weksła, niezgodności z deklaracją wekslową czy też nieistnienia zobowiązania, bądź wykazania, iż zobowiązanie to nie opiewa na kwotę wskazaną w treści weksła zgodnie z zawartym przez strony porozumieniem obarcza stronę pozwaną a nie powodową, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa,

2. art. 36a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim poprzez jego niezastosowanie, co doprowadziło do odmowy zasądzenia przez Sąd I instancji całości kwot z tytułu pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego, podczas gdy koszty mieszczące się w limicie wprowadzonym przez ww. przepis wyłączone są spod możliwości badania, czy stosowne postanowienia stanowią niedozwolone klauzule umowne,

3. art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim poprzez przyjęcie, że wysokość prowizji i opłaty za (...) zawartej w umowie pożyczki nr (...) wiążącej strony jest niedopuszczalna, podczas gdy łączna kwota powyższych kosztów wraz z opłatą przygotowawczą - nie przekracza limitu kosztów pozaodsetkowych zawartych w ustawie o kredycie konsumenckim w art. 36a ustawy,

4. art. 385¹ § 1 i n. k.c. w zw. z art. 353¹ k.c., art. 5 k.c. poprzez błędne ich zastosowanie do stosowanych przez stronę powodową opłat w postaci prowizji i opłaty za (...) i uznanie wskazanych wyżej opłat za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, a także stanowiące niedozwolone klauzule umowne co prowadzi do naruszenia interesów konsumenta, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa,

5. naruszenie art. 385¹ § 1 i n. k.c. w zw. z art. 359 § 2¹ k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że powódka naliczając opłatę prowizyjną zmierzała do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych, co doprowadziło do oddalenia powództwa,

6. art. 359 § 1 k.c. w zw. z pkt 1.2 umowy pożyczki poprzez przyjęcie, że powódce nie należą się odsetki umowne w pełnej wysokości, podczas gdy odsetki umowne wynikają z czynności prawnej tj. zawartej umowy pożyczki, która została wypowiedziana z winy strony pozwanej,

7. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, polegającego na błędnym przyjęciu przy ocenie stanu faktycznego, że dowody przedłożone przez powódkę, a załączone do pozwu oraz pism procesowych powódki nie wykazują skutecznego wypowiedzenia umowy, co w konsekwencji skutkowało brakiem przyjęcia przez Sąd I instancji, że weksel został prawidłowo wypełniony i że w ogóle zaszyły przesłanki do jego wypełnienia,

8. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że powódka nie miała możliwości wezwania pozwanego do zapłaty i w konsekwencji nie miała możliwości wypowiedzenia umowy, gdyż nie było zadłużenia w wymaganej wysokości, co doprowadziło do uznania przez Sąd, że wierzytelność wekslowa nie powstała i powództwo o zasądzenie sumy wekslowej było niezasadne,

9. art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. oraz art. 101 ustawy z dnia 28.04.1936 r. - Prawo wekslowe poprzez nieuwzględnienie powództwa w całości w przypadku, gdy powódka oparła swoje roszczenie na przedstawionym do zapłaty, prawidłowo wypełnionym i ważnym dokumencie wekslowym, a pozwany nie złożył skutecznie wniosków dowodowych przeciwko żądaniu pozwu, a tym samym nie wykazał, że żądanie pozwu jest niezasadne, co miało wpływ na rozstrzygnięcie i w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa.

Mając powyższe na uwadze apelujący wniosł o:

1. zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 9156,79 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od dnia 27.08.2021 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych za I instancję od całości żądania zgłoszonego w pozwie,

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Ewentualnie powód wniosł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi I Instancji z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Niniejsza sprawa jest rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym, jako sprawa o świadczenie, w której wartość przedmiotu sporu nie przekracza dwudziestu tysięcy złotych. W związku z tym rozpoznanie apelacji, która w postępowaniu uproszczonym ma charakter apelacji tzw. niepełnej, jest – poza uchybieniami skutkującymi nieważnością postępowania, które w niniejszej sprawie nie miały miejsca – ograniczone wyłącznie do podniesionych w niej zarzutów. W modelu apelacji niepełnej sąd odwoławczy nie rozpoznaje ponownie roszczenia powoda, a jedynie ocenia trafność zaskarżonego rozstrzygnięcia oraz prawidłowość postępowania przed sądem I instancji, będąc ściślej związanym zarzutami apelacyjnymi.

Z tego też względu, zgodnie z art. 505¹³§2 k.p.c., sąd drugiej instancji, który nie przeprowadził postępowania dowodowego, sporządza uzasadnienie wyroku zawierające jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Oznacza to także, że nie istnieje potrzeba odnoszenia się do tych wszystkich zarzutów, które nie miały ostatecznie znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 382 k.p.c. w pełni podzielił dokonaną przez Sąd Rejonowy ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w aktach, poczynione na tej podstawie ustalenia faktyczne, uznając je za własne, jak i wyrażoną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku ocenę prawną, przyjmując tym samym, że zarzucane apelacją uchybienia są nieuzasadnione.

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutów naruszenia przepisów prawa wekslowego w zw. z art. 6 k.c. W związku z wekslowym charakterem sprawy skarżący akcentował, że to na stronie pozwanej spoczywa obowiązek ewentualnego udowodnienia wad wypełnionego weksla, a w przypadku niezłożenia przez stronę pozwaną wniosków dowodowych w tym zakresie, powództwo nie mogło zostać oddalone. Skarżący pomija jednak, że choć sprawa ma charakter wekslowej, to równocześnie dotyczy stosunku prawnego łączącego przedsiębiorcę z konsumentem. Wesel zabezpiecza roszczenie powoda – przedsiębiorcy przeciwko pozwanemu – konsumentowi, wynikające z umowy kredytu konsumenckiego. W wypadku natomiast, gdy sąd krajowy ma poważne wątpliwości co do zasadności roszczenia opartego na wekslu własnym, który służy zabezpieczeniu wierzytelności wynikającej z umowy kredytu konsumenckiego, oraz gdy ten weksel własny początkowo został wystawiony przez wystawcę jako weksel in blanco, a następnie uzupełniony przez remitenta, sąd ten powinien z urzędu zbadać, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, i w tym zakresie może zażądać od przedsiębiorcy przedstawienia pisemnego zapisu tych postanowień, tak aby móc zapewnić poszanowanie praw konsumentów wynikających z dyrektyw 93/13 oraz 2008/48 (wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 7 listopada 2019 r., sygn. C-419/18; por. też wyrok TSUE z 13 września 2018 r., sygn. C-176/17).

Łącząca strony postępowania umowa pożyczki przewidywała udzielenie pozwanemu pożyczki w kwocie 4.500 zł, przy czym sumę, którą pozwany zobowiązał się spłacić określono na 10.008 zł. Poza faktycznie udzielonym na rzecz pożyczkobiorcy świadczeniem 4.500 zł, obejmowała ona również opłatę przygotowawczą – 528 zł, wynagrodzenie prowizyjne – 3.172 zł, wynagrodzenie za przyznanie usługi (...) 800 zł (w tym 34,45 zł przypadający na okres ustalony ustawą Covid-19).

Okoliczność, że pozaodsetkowe koszty kredytu mieszczą się w ustawowych granicach maksymalnej wysokości tych kosztów określonych w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim, nie powoduje, że sąd jest zwolniony z obowiązku dokonania analizy postanowień dotyczących prowizji i innych opłat również na gruncie przepisów kodeksu cywilnego (uchwała Sądu Najwyższego z 27 października 2021r. III CZP 43/20, z 26 października 2021 r. III CZP 42/20). Jest bowiem możliwym, że postanowienia umowne, które nie naruszają regulacji z ustawy o kredycie konsumenckim będą pozostawać w sprzeczności z art. 385¹ k.c. Pojęcie abuzywności sprowadza się do analizy wielopłaszczyznowej, przez co pojęcia tego nie daje się „zamknąć” tylko w prostej, matematycznej weryfikacji pułapu zastrzeganych w ramach umowy pożyczki pozaodsetkowych opłat pod kątem naruszenia art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim. Taka konkluzja w pełni koreluje z celem tak regulacji unijnych, jak i powiązanych z nimi regulacji krajowych. Nie jest

bowiem tak, by art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim stanowił proste *lex specialis* wobec art. 385¹ k.c. Zakres normowania tych regulacji jest bowiem odmienny, podobnie jak odmienny jest też ich cel (przepis art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim odnosi się jedynie do określenia górnej wysokości pozaodsetkowych opłat w ramach pożyczki i odnosi się do rygoru związanego z przekroczeniem tego pułapu; art. 385¹ k.c. odnosi się zaś do szeregu okoliczności dotyczących tworzenia umowy z konsumentem i jej finalnej treści, a kontrola abuzywności odbywa się także w odniesieniu do umów kredytowych, które limitu z art. 36a ww. ustawy nie przekraczają). Możliwość sprawdzania przez sąd, czy ustalenia dotyczące pozaodsetkowych kosztów kredytu, pomimo tego, że mieszczą się w określonym prawnie pułapie, mają ewentualnie nieuczciwy charakter, potwierdził TSUE m. in. w wyroku z 26 marca 2020 r. w sprawie C-779/18.

Podzielić należało przekonanie Sądu Rejonowego, że co do wynagrodzenia prowizyjnego i opłaty za umożliwienie skorzystania z usługi (...), postanowienia umowy uznać należy za niedozwolone i apelacja nie podważa skutecznie tego stanowiska, ograniczając się do przekonywania, że pozaodsetkowe koszty kredytu mieszczą się w ustawowym limicie. Taka argumentacja, nie wsparta nawet wykazaniem sposobu kalkulacji tych kwot (i odniesieniem ich do realnych kosztów) nie może jednak odnieść zamierzonego w apelacji efektu.

Podkreślić należy, że umowa pożyczki, aby można było ją uznać za nienaruszającą zasad uczciwego obrotu, powinna też określać, które opłaty i prowizje stanowią zysk pożyczkodawcy, a które są pobierane na pokrycie konkretnych kosztów ponoszonych przez niego w związku z zawartą umową i jej obsługą. Trafne jest stanowisko (zob. m.in. wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z 18 grudnia 2017 r. I Ca 452/17), że za niedozwolone klauzule umowne, w świetle art. 385¹ §1 k.c., należy więc każdorazowo uznawać te postanowienia umowne, które pod postacią opłaty pobieranej formalnie na poczet pokrycia kosztów konkretnych czynności, w rzeczywistości stanowią dla pożyczkodawcy źródło dodatkowego zysku, ukryte przed konsumentem, pozwalając mu jednocześnie omijać przepisy dotyczące wysokości odsetek maksymalnych oraz niedopuszczalności kary umownej za niespełnienie świadczenia pieniężnego (art. 483§1 k.c.). Takie świadczenie, choćby zostało nazwane wynagrodzeniem (prowizja) nie stanowi świadczenia głównego stron (zob. też uchwała Sądu Najwyższego z 27 października 2021 r. III CZP 43/20, wyrok Sądu Najwyższego z 17 listopada 2011 r., III CSK 38/11, wyrok Sądu Antymonopolowego z 30 września 2002 r., XVII Amc 47/01, wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z 18 grudnia 2017 r., I Ca 452/17).

Z uwagi na przewidzianą w art. 353¹ k.c. zasadę swobody umów nie można co prawda wyłączyć co do zasady prawa do obciążenia kredytobiorcy (pożyczkobiorcy) prowizją, w szczególności w sytuacji, gdy samo korzystanie przez kredytobiorcę z kapitału jest nieoprocentowane. Wysokość prowizji powinna zostać jednak określona w sposób niepowodujący nadmiernego obciążenia konsumenta pozaodsetkowymi kosztami związanymi z zawarciem umowy. Nadto powinna mieć uzasadnienie w nakładzie pracy (w tym związanego z ryzykiem niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez kredytobiorcę), w wydatkach na przygotowanie i realizację umowy tak, aby nie kreowała bezpodstawnego przysporzenia po stronie kredytodawcy. Okoliczności te podlegają badaniu przez Sąd w sporze o zapłatę takich należności.

Strona powodowa nie wykazała, aby prowizja i opłata za usługę (...) była efektem indywidualnych uzgodnień z konsumentem. Brak w ich przypadku jakiegokolwiek ekwiwalentności świadczeń. Powód obciążając pozwanego jako konsumenta prowizją i opłatą za (...) w łącznej kwocie 3.972 zł wręcz nałożył cały ciężar i ryzyko związane z prowadzoną przez siebie działalnością na pozwanego.

Analizowane postanowienia umowy ukształtowały więc sytuację konsumenta w sposób naruszający równowagę obojga kontrahentów, z jednoczesnym uprzywilejowaniem strony powodowej jako podmiotu profesjonalnego, co powszechnie traktowane jest jako postępowanie naruszające dobre obyczaje w obrocie gospodarczym. W związku z tym należało je uznać za niedozwolone klauzule umowne.

W tym stanie rzeczy, weryfikacja treści umowy pożyczki prowadzi do wniosku, iż niedozwolonymi klauzulami umownymi są zapisy umowy nakładające na pozwanego, który zaciągnął pożyczkę w kwocie 4.500 zł – obowiązek

uiszczenia prowizji w kwocie 3.172 zł (70,5% kwoty pożyczki) oraz opłaty za (...) w kwocie 800 zł (17,8% kwoty pożyczki). Wysokość tych opłat jest rażąco zawyżona, nieadekwatna do oferowanego świadczenia, przy jednoczesnym pozbawieniu konsumenta możliwości negocjowania tych stawek.

Eliminacja klauzul abuzywnych nie powoduje nieważności całej umowy z uwagi na brzmienie art. 385¹§2 k.c. i trudno zaakceptować byłoby sytuację, że pożyczkobiorca wskazując na wadliwe zapisy umowne byłby zupełnie zwolniony od całości swego obowiązku, wynikającego przecież także ze skutecznych (niewadliwych) postanowień umowy. Sąd Rejonowy dokonał prawidłowego wyliczenia roszczenia należnego powodowi (z uwzględnieniem odsetek kapitałowych) po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych i doszedł do słusznego wniosku, że brak było podstaw do wypowiedzenia pozwanemu umowy pismem z dnia 28 lipca 2021 r. Nadto podzielić należy stanowisko Sądu I instancji, że wypowiedzenie umowy było nieskuteczne, gdyż powód nie przedstawił (nawet na etapie postępowania apelacyjnego) wymaganego przez pkt 8 umowy wezwania do zapłaty skierowanego do pozwanego poprzedzającego wypowiedzenie umowy. Nie wykazał zatem, że był uprawniony do wypełnienia weksla in blanco.

Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda jako bezzasadną.

Małgorzata Radomska-Stęplewska